

СТАНОВИЩЕ

от доц. Анна Петрова Георгиева, д.оз.,
Катедра „Здравни грижи“,
Факултет „Обществено здравеопазване“,
Медицински университет – Варна
вътрешен член на научно жури

на дисертационния труд на Донка Панайотова Николова

на тема **”РЕХАБИЛИТАЦИОННИ ГРИЖИ ЗА ПРЕОДОЛЯВАНЕ
НА САМОТАТА ПРИ ВЪЗРАСТНИ И СТАРИ ХОРА”**

за присъждане на образователната и научна степен **”доктор”**
в област на висше образование 7. Здравеопазване и спорт, професионално
направление 7.4.Обществено здраве,
научна специалност: Управление на здравните грижи

Данни за процедурата

Настоящото становище представям в качеството си на член на Научно жури, определено със Заповед № Р-109-482 от 18.11.2021г. на Ректора на Медицински университет – Варна за осигуряване на процедура по защита на дисертационен труд на тема ”Рехабилитационни грижи за преодоляване на самотата при възрастни и стари хора“ на Донка Панайотова Николова, докторант в Катедра „Здравни грижи”. Съгласно Протокол № 1/29.11.2021г. от първо заседание на Научното жури съм определена да представя становище за дисертационния труд.

Със заповед на Ректора на Медицински Университет – Варна № Р-100-35 от 28.01.2019г. Донка Панайотова Николова е зачислена като докторант в самостоятелна форма на обучение в Катедра „Здравни грижи“ за придобиване на образователна и научна степен „Доктор” в област на висше образование 7. Здравеопазване и спорт, професионално направление 7.4.Обществено здраве, по научна специалност „Управление на здравните грижи”. Представен е протокол за успешно положен изпит за покриване на докторски минимум по специалност „Управление на здравните грижи“, на основание заповед № Р-109-110 от 20.02.2020г. и протокол за успешно положен изпит за покриване на докторски минимум по чужд език, съгласно заповед № Р-109-286 от 26.06.2020г. На основание решение на катедрен съвет на Катедра „Здравни грижи“ за готовността за публична защита и предложение за Научно жури с протокол № 238 от 08.11.2021 г., Донка Панайотова Николова е отчислена с право на защита със Заповед на Ректора на МУ-Варна № Р-109-482 от 18.11.2021г.

Представените административни документи и материали са подготвени и представени в точно съответствие със Закона за развитие на академичния състав в Република България и Правилника за неговото приложение, както и с Правилника за развитие на академичния състав на Медицински университет – Варна.

Биографични данни и кариерно развитие на докторантката

Донка Панайотова Николова завършва Института за подготовка на здравни кадри „Д-р П. Бешев“- гр. Плевен, специалност „Рехабилитатор“ през 1989г. През 2006г. придобива ОКС бакалавър по „Психология“, а през 2007г. ОКС магистър по „Приложна психология“ във Варненски свободен университет „Черноризец Храбър“ - гр. Варна. През 2017 г. завършва ОКС „Бакалавър“ по специалността „Управление на здравните грижи“ в Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов“ – Варна, а 2018 г. - ОКС „Магистър“ по „Управление на здравните грижи“ в Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов“ – Варна. Съгласно Заповед № Р-106-86 от 24.02.2021г., започва обучение по специалност „Обществено здравеопазване“ в МУ – Варна.

Донка Николова започва професионалния си път през 1989г. като „рехабилитатор“ в салон по ЛФК, към отделение по Физиотерапия, в V-та поликлиника – гр. Варна. В дейността си прилага рехабилитационни програми за лечение и профилактика на пациенти с различна патология и степен на увреда. От 1990г. работи като „рехабилитатор“ в санаториум „Сана“ на Главно управление строителни войски в к.к. Дружба – гр. Варна, а от 2001г. - в Медико-психологичен център, ВСУ „Черноризец Храбър“. През 2011г. започва работа като психолог в Център за социална рехабилитация и интеграция за деца със специални образователни потребности „Радост“ към Фондация „Радост за нашите деца“ – гр. Варна, а от 2013 г. заема длъжността „Директор“ на посочения център.

Академичната си кариера Донка Николова стартира през 2015 г. като асистент в УС „Рехабилитатор“ в Медицински колеж, в Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов“ – Варна. Води упражнения по Кинезитерапия във вътрешните болести, Кинезитерапия в хирургията, Кинезитерапия в гериатрията, Кинезитерапия в ревматологията, Лечебен масаж, Зонотерапия и Оздравителна гимнастика.

Множеството публикации на Донка Николова, участията ѝ в научни форуми и в различни форми на продължаващо обучение доказват нейния непрекъснат стремеж към професионално и научно развитие и усъвършенстване. Интересите на докторантката са свързани с проблемите на възрастните хора, с тяхното физическо и психологично здраве в процеса на стареене; с възможностите на комплексната рехабилитация по отношение на здравословното дълголетие, преодоляване на хроничните състояния и психо-емоционалните проблеми, възникващи в третата възраст. Тя е член на Асоциацията на физиотерапевтите в България.

Актуалност на темата

Актуалността на представения дисертационен труд се определя от предизвикателствата, свързани със справяне с проблемите на все по-нарастващия дял на застаряващото население у нас. Един от тези проблеми е самотата, която се превръща в устойчива характеристика на възрастните и стари хора като социална група. Това от своя страна извежда на преден план необходимостта от търсене на работещи механизми за преодоляване на самотата в напреднала възраст.

Комплексната рехабилитация в тази възраст, насочена към биологичната, психичната и социалната страна на проблема дава реални възможности за подобряване удовлетвореността от живота. Ерго- и арттерапията имат потенциала да поемат водеща роля в подобряването и преодоляването на емоционалните и функционални проблеми, които оказват влияние върху качеството на живот на възрастните и стари хора.

Всичко изложено дотук определя темата, посветена на рехабилитационните грижи за преодоляване на самотата при възрастни и стари хора, разгледана в дисертационния труд, като особено актуална и значима.

Познаване на проблема

Теоретичните разсъждения на Донка Панайотова Николова произтичат от детайлното анализиране на 168 библиографски източника, от които 53 са на кирилица и 115 на латиница. Проученият литературен материал е оценен критично и творчески, в резултат на което е направен задълбочен анализ на теоретичните постановки. Всичко това логично води до извода, че докторантката показва широка научна осведоменост, компетентност и задълбочени научни познания по проблема, към който е насочила изследователския си интерес.

Характеристика и оценка на дисертационния труд и приносите

Дисертацията е с общ обем от 158 страници.

Съдържанието на дисертацията включва: въведение, три глави, библиография и 7 приложения. Текстът е илюстриран с 94 фигури и 8 таблици. Отделните глави на разработката са хронологично свързани и отговарят на структурните и съдържателни изисквания за подобен научен труд. Съдържанието на труда представя авторката като учен, който може да извършва научноизследователска дейност, да оформя изводи и обосновани предложения с научна и приложна стойност.

Във **въведението** аргументирано е обоснована актуалността на избраната тема.

Първа глава на дисертационния труд има концептуално-теоретичен характер и представлява литературен обзор на изследваната проблематика, представен на 40 страници. Той е логично структуриран и систематизиран и демонстрира задълбочени теоретични знания по разработваната тема и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване на докторантката. Изложението е поднесено достъпно и стегнато, на висок научен стил.

Представен е социо-демографския и здравен профил на възрастните и стари хора. Разгледани и дефинирани са различните видове социални услуги за възрастни хора и тяхната нормативна уредба. Самотата, социалната изолация и социална комуникация са анализирани и очертани като актуален и значим проблем по отношение на възрастните и стари хора. Проучени са практически подходи за справяне със самотата, както и предоставянето на рехабилитационни грижи при потребители на социалната услуга „дом за стари хора“.

Изводите от литературния обзор обосновават целта и задачите на дисертационния труд.

Във **втора глава** на дисертацията са представени целта, задачите, материалите и методологията на проучването.

Целта на научното изследване е да се да се проучи и установи влиянието на специфичните рехабилитационни грижи за преодоляване/намаляване на чувството за самота при възрастни и стари хора чрез провеждане на експеримент.

Целта и задачите са точно и ясно дефинирани, насочени към решаването на основния изследователски проблем. Формулирани са работните хипотези, предмета, обекта, обхвата и организацията на проучването. Подробно и прецизно е описан дизайн на експеримента, както и инструментариума на изследването. Подбраните и

приложени методи за събиране, обработка и статистически анализ на данните са релевантни на поставените изследователски цели и са доказателство за професионализма и научната компетентност на авторката.

В **трета глава** са представени резултати и анализ от анкетното проучване, проведено сред възрастни и стари хора относно основните аспекти на изследвания проблем - медико-социалния им статус и социалната комуникация. Оценена е степента на изпитваната самота на изследваните лица, с най-широко използваната скала (The University of California Los Angeles Loneliness Scale (UCLA Loneliness Scale, Version 3). Измерена е удовлетвореността от живота на участниците в проучването, посредством скала за измерване на удовлетвореност от живота на Диенер (The Satisfaction With Life Scale, SWLS, Diener et al., 1985).

Резултатите от научното изследване очертават потребителите на ДСХ като уязвима група, с необходимост от подкрепа и съдействие при дейности, свързани с ежедневието им, поради ниска степен на самостоятелност и недостатъчно финансово обезпечаване. Повече от половината от респондентите изпитват средно чувство за самота, а всеки четвърти от участниците в проучването изразява високо усещане за самота.

Особено ценна и с приносен характер е собствено разработената от докторантката комплексна методика „От миналото към настоящето“ за преодоляване/намаляване чувството за самота и повишаване на удовлетвореността от живота при възрастни и стари хора. В резултат на експеримента, след интервенция с посочената методика, категорично се доказват значими разлики между експерименталната група (ЕГ) и контролната група (КГ), в посока намаляване чувството за самота при потребителите на социалната услуга ДСХ при участниците в експерименталната група. Удовлетвореността при изследваните лица от ЕГ нараства значително (почти два пъти) след прилагане на комплексната методика. За разлика от тях при респондентите от КГ преобладава делът на запазващите нивата на удовлетвореност, в степен „леко удовлетворен“, преди и след изследването.

Резултатите от проведеното пилотно проучване в пенсионерски клуб, доказват, че **предложената от докторантката методика за намаляване на усещането за самота и подобряване на удовлетвореността от живота при възрастни и стари хора има потенциал за по-широко приложение.** Тя би могла да се използва както при потребители на социални услуги в специализирани институции, така и при възрастни хора от центрове за социална рехабилитация и интеграция, от дневни центрове, от клубове на пенсионера като форма за социална интеграция на хората от „третата възраст“.

Представените резултати и тяхното обсъждане, отговарят в пълна степен на заложените от докторантката цел и задачи и хипотези. Изложението на получените данни и тяхното обсъждане са изпълнени прецизно, с богато графично/таблично онагледяване и където е приложимо са статистически обосновани. Всичко това е доказателство за умението на докторантката да борави с данните от проведеното изследване, да ги отразява правилно, да прилага уместно подходящите методи за анализ и да интерпретира задълбочено получените резултати.

Изводите са умело формулирани, пряко свързани с изследователската цел, задачи и работни хипотези. Коректно и в синтезиран вид отразяват резултатите от научното проучване.

Приносите от дисертационния труд са представени в седем пункта. Три от тях са с теоретично значение и четири с практико-приложен характер.

Съгласна съм с посочените в работата основни приноси на дисертационния труд с теоретичен и практико-приложен характер.

Формулираните препоръки са стойностни и с точни адресанти – висшите медицински училища, в които се извършва обучение по специалностите „Рехабилитатор“, „Медицинска рехабилитация и ерготерапия“, „Ерготерапия“, „Психология“, „Социални дейности“ и Община Варна - Дирекция „Социални дейности“.

Библиографията на дисертационния труд включва 168 литературни източника, от които 53 са на кирилица и 115 на латиница..

В седемте **приложения** са включени всички инструменти, използвани в хода на проучването, както и разработената от докторантката Комплексна методика „От миналото към настоящето“, с включените в нея упражнения.

Представеният автореферат отговаря на нормативните изисквания. В него точно и ясно е очертано съдържанието на дисертационния труд.

Във връзка с темата на дисертационния труд са направени 5 научни публикации, едната от които е представена и под формата на доклад на Научна конференция с международно участие „Стареене, здраве, гериатрични грижи“, Ст. Загора, 2017г.

Нямам критични бележки към представения дисертационен труд. Той съдържа съществени приноси за теорията и практиката. Цялостната работа на Донка Николова е доказателство за нейните възможности за осъществяване на самостоятелна научна работа.

По отношение на препоръката за прилагане на комплексната методика „От миналото към настоящето“ за намаляване на самотата при възрастни и стари хора и стимулиране и създаването на мултидисциплинарни екипи, работещи с възрастни и стари хора, **предлагам препоръките да бъдат отправени не само към Община Варна, но и към останалите Общини в Република България и прилежащите към тях Дирекции „Социални дейности“.**

Предвид все по-нарастващата актуалност на представената проблематика и възможността за доразвиване, разширяване и популяризиране на резултатите от изследването, препоръчвам на Донка Николова издаването на труда като монографичен.

Лични впечатления

Личните ми впечатления за Донка Николова са придобити от контактите ми с нея във връзка с представянето ѝ като докторант в Катедра „Здравни грижи“. Тя притежава важни личностни качества, като отговорност, коректност, мотивираност и целеустременост. Наред с това, знанията, уменията и високият професионализъм на Донка Николова я характеризират като изграден специалист и формиран изследовател със значителни теоретични познания в съответната област, владеещ методите за изследване при осъществяване на научни проучвания.

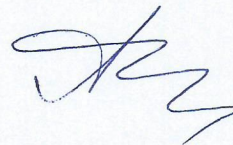
Заклучение

Дисертационният труд на Донка Николова е актуален и иновативен. Той притежава всички характеристики на цялостно, задълбочено академично изследване на установен проблем и отговаря на изискванията за самостоятелно научно произведение, съгласно разпоредбите на Закона за развитие на академичния състав в Република България, Правилника за неговото приложение и Правилника за развитие на академичния състав на Медицински университет – Варна.

В заключение, като имам предвид достойнствата на представения дисертационен труд и като отчитам безспорното авторство и визираните приноси моменти, убедено давам своя положителен вот и предлагам на уважаемите членове на Научното жури да гласуват положително за присъждането на образователната и научна степен „доктор” на Донка Панайотова Николова по научна специалност „Управление на здравните грижи, област на висше образование 7. „Здравеопазване и спорт”, професионално направление 7.4. „ Обществено здраве”.

25.01.2021 г.
гр. Варна

Изготвил становището:

Доц. Анна Георгиева, д.оз.